

СУЧАСНІ МЕТОДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В АГРАРНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

MODERN METHODS OF IMPLEMENTATION OF PROFESSIONAL-ORIENTED APPROACH IN THE PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN THE AGRICULTURAL INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

Сучасна гуманістична парадигма освіти визначає шлях до розкриття унікальних потенційних здібностей людини: мислити самостійно і творчо, діяти у нестандартних ситуаціях професійно і гуманно, в індивідуалізації навчального процесу, в якому той, кого навчають постає активним агентом перетворювальної діяльності, чіє суб'єктивне сприйняття реальності, в якій відбувається ця діяльність, пріоритетна у відношенні до її продуктів і результатів. Метою навчальної діяльності є не предметний результат, як це відбувається у процесі праці, а оволодіння засобами її отримання, у чому і видно невідповідність структури навчальної діяльності до завдань підготовки. Що підтверджують, зокрема, і часті здивовані висловлювання студентів з приводу необхідності вивчення того чи іншого навчального предмета. Однак, соціальна значимість, як поняття ідеальне, характеризує освоєння особистістю лише тієї системи цінностей, яка існує у суспільстві. Крім того те, що пов'язано з духовною сферою діяльності людини, відноситься до його індивідуального досвіду і досягається шляхом безпосередньої взаємодії особистостей викладача і студента. У гуманістичній парадигмі освіти, де особистість розглядається як найвища цінність, діє колегіальна модель, коли кожен учасник навчального процесу з його унікальним досвідом і суб'єктивними переживаннями у ході спільної навчальної діяльності збагачується новими особистісно-соціальними якостями, що придбані у результаті відповідних освітніх інновацій. Для забезпечення високого освітнього потенціалу випускників необхідно постійно аналізувати стан навчального процесу, виявляти причини можливого зниження якості професійної підготовки і шукати шляхи їх усунення. Безпосередній вплив на формування інтересу у студентів до своєї майбутньої професії надає максимальне залучення студентів у практичну професійну діяльність, потреба у професійному самовдосконаленні. Для того, щоб цей процес набув систематичного характеру, майбутній фахівець аграрного профілю вчиться використовувати у своїй майбутній професійній діяльності зразок, на який він орієнтується ще у навчальному закладі.

Ключові слова: професійно-орієнтований підхід, методи викладання іноземних мов, майбутній фахівець аграрного профілю, модель сучасного фахівця, процес навчання.

The modern humanistic paradigm of education determines the way to reveal the unique potential of human abilities: to think independently and creatively, to act professionally and humanely in unusual situations, to individualize the educational process in which the learner becomes an active agent of transformational activity where this activity takes place, a priority in relation to its products and results. The purpose of educational activities is not a substantive result, as it happens in the process of work, but mastering the means of obtaining it, which shows the inconsistency of the structure of educational activities to the tasks of training. This is confirmed, in particular, by the frequent surprised statements of students about the need to study a particular subject. However, social significance, as an ideal concept, characterizes the development of the individual value system that exists in society. In addition, what is related to the spiritual sphere of human activity refers to his individual experience and is achieved through the direct interaction of the personalities of teacher and student. In the humanistic paradigm of education, where the individual is seen as the highest value, there is a collegial model, where each participant in the learning process with his unique experience and subjective experiences in joint learning activities is enriched by new personal and social qualities acquired through educational innovations. To ensure the high educational potential of graduates, it is necessary to constantly analyze the state of the educational process, to identify the reasons for the possible decline in the quality of training and to look for ways to eliminate them. The direct influence on the formation of students' interest in their future profession has the maximum involvement of students in practical professional activities, the need for professional self-improvement. In order for this process to become systematic, the future specialist of the agricultural profile learns to use the model in his future professional activity on which he is guided in the educational institution.

Key words: professionally-oriented approach, methods of teaching foreign languages, future specialist of agrarian profile, model of modern specialist, learning process.

УДК 378.147:81'243:378.4:63
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/1.28>

Лазарєв О.В.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри української
та іноземних мов
Уманського національного університету
садівництва

Комісаренко Н.О.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри української
та іноземних мов
Уманського національного університету
садівництва

Постановка проблеми. Виховна практика ЗВО, що розвиває творчі здібності студентів, повинна постійно мати справу з життєстверджуючими факторами формування особистості, здатної успішно долати будь-які труднощі, відчай, зневіру; здатної піклуватися не тільки про себе, а й про інших.

Уміння студента побачити компоненти, з яких складається професіоналізм ідеалу, розкрити взаємозв'язок між ними, виявити умови їх

виникнення та розвитку, що дозволяє зробити процес самовдосконалення цілеспрямованим і планованим.

Програмою визначаються знання, вміння і навички, які хоче розвинути студент, підбирається література, за допомогою якої це можна зробити. Вивчаючи її, майбутній фахівець співвідносить теоретичний матеріал з практичною діяльністю, розкриває причинно-наслідкові зв'язки між явищами, подіями. Подібному аналізу піддаються всі

складові компоненти майбутньої професії. Після цього особистість обирає умови, які сприятимуть її розвитку.

Професійно-орієнтований підхід до навчання передбачає врахування індивідуальних особливостей кожного студента, що сприяє інтелектуальному і моральному розвитку особистості.

Аналіз досліджень і публікацій. Якщо розглядати навчання як процес, не у плані його тимчасової протяжності, а з позиції «манери виконання» діяльності, – зазначає Гессен С. І., можна припустити, що як психологічне обґрунтування мотиву діяльності, так і прогноз її результату повинні містити аксіологічне наповнення [1]. Іншими словами, орієнтація на особистість студента, а не на структуру організації навчальної діяльності, дозволяє трактувати її як процес набуття цією особистістю індивідуальності.

На підтвердження цього можна навести слова відомого психолога і філософа Рубінштейна С. Л. про те, що соціалізація особистості, як результат її повноправного впровадження у трудову діяльність, передбачає наявність не тільки професійних знань і умінь, а й певного рівня сформованості соціально значущих характеристик [6]. Колегіальна модель дозволяє виявити індивідуальні переваги студентів, забезпечити зворотний зв'язок, що свідчить про адекватність дидактичних засобів до здібностей студентів, зробити реальні кроки до творчого освоєння професійних знань, а також сприяти моральному становленню особистості: справжнім суб'єктом діяльності людина стає лише відображаючись в іншому, в іншій особистості в умовах тісної взаємодії [4, с. 17–23].

Результатом особистісної орієнтації освіти повинен стати такий підхід, щоб, за твердженням Гессена С. І.: «Підняти особистість до підпорядкування моральності», трансформувати навчальну роботу у творчу» [1].

Для розуміння сутності процесу формування професійної компетентності майбутнього фахівця, був проведений аналіз технологій, що реалізують професійно-орієнтовану парадигму освіти (Алексєєв Н. А., Бондаревська Е. В., Серіков В. В.). Так, Алексєєв Н. А. визначає педагогічну технологію у рамках особистісного підходу, як авторську діяльність педагога з проектування навчального процесу у рамках певної предметної області з орієнтацією на тип психічного розвитку студентів і врахування особистісних можливостей педагога. А дослідниця Бондаревська Е. В. вважає, що будь-яка педагогічна технологія може стати особистісно-орієнтованою, якщо буде відповідати таким вимогам, як співпраця, діалогічність, діяльністю-творчий характер надання тому, кого навчають, необхідного простору, свободи для прийняття самостійних рішень, творчості.

Свідомість у навчанні спілкуванню, на думку Миролубова А. А., – це вміння орієнтуватися в особливостях аудиторії, співвідносити з нею завдання, форму, засоби свого повідомлення, вміння прогнозувати його вплив, можливі реакції аудиторії або партнера [5].

Тут хочеться навести висловлювання відомого американського психолога і педагога Джона Дьюї про те, що можна визначити освіту як перебудову або реорганізацію досвіду, яка розширює його сенс і збільшує здатність людини вибирати напрямки для подальшого досвіду [2]. Йдеться про придбання досвіду кожним індивідом у кожному відрізьку його життя. У своїх працях академік Зимня І. А. пише, що студентство – центральний період становлення людини, особистості у цілому, про-яви найрізноманітніших інтересів. Студентський вік – це пора найскладнішого структурування інтелекту, інтенсивної та активної соціалізації людини як майбутнього «діяча-професіонала» [3].

Основним напрямом є вирішення більш глобального завдання, визначеного у доповіді міжнародної комісії з освіти ХХІ століття – «дати людству можливість просуватися вперед до ідеалів миру, свободи і соціальної справедливості» [8, с. 12–15].

Виділення невіршених частин загальної проблеми. Гуманістична орієнтація навчальної діяльності полягає у тому, що головним в освітній практиці стає оволодіння змістом навчального предмета, а також інтерес студента, його адекватна діяльність з оволодіння знаннями, а не насичення різноманітною інформацією. Аксіологічний центр вищої професійної освіти у теперішній час перемістився з підготовки фахівця, як засобу забезпечення народного господарства трудовими ресурсами, на розвиток особистості, її творчого потенціалу.

Постановка завдання. У статті ми проводимо аналіз традиційних та інноваційних методів викладання іноземних мов у немовному закладі вищої освіти у сучасному світі. Ми не ставимо за мету протиставити ці методи або виділити один з них як єдиновірний.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб допомогти майбутньому фахівцю оволодіти навичками професійної діяльності, необхідно вирішити такі завдання: усвідомлення професійно-особистісних якостей, якими повинен володіти фахівець; самопізнання і самоаналіз власного рівня розвитку; визначення рівня своїх знань, умінь, здібностей і ступеня їх відповідності до виробленої професії; знаходження або створення зразка для наслідування; усвідомлення тих змін, які необхідно провести у собі самому і розробка програми саморозвитку; виховання морально-вольових якостей, які допомагають домагатися реальних досягнень у володінні професією; самоконтроль за виконанням наміченої програми; аналіз конкретних результатів своєї праці [9, с. 103–106].

Успіх у вирішенні цих завдань буде залежати від ступеня зацікавленості студента в обраній професії. Готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності трактується як важливий аспект цілісної готовності до трудової діяльності, структурована система якостей особистості студента, що забезпечує ефективне вирішення професійних завдань. У складі готовності до майбутньої спеціальності виділені мотиваційно-особистісний, змістовний і діяльнісний компоненти.

Мотиваційно-особистісний компонент включає переконаність у необхідності її здійснення, прагнення до її проведення. У змістовний компонент входять знання основ професійної діяльності, її сутності, завдань, принципів і змісту, володіння формами і методами її здійснення. У змістовний компонент входять знання теоретичних основ майбутньої спеціальності, її сутності, завдань, принципів і змісту, володіння формами і методами її здійснення. До діяльнісного компоненту віднесені система умінь, необхідних для організації проведення професійної діяльності.

Структурними елементами технології особистісно-професійного розвитку майбутнього фахівця є мета, зміст, діагностика та корекція. Метою технології є створення умов для розвитку «сутнісних сил» особистості студента, становлення його творчої активності і самостійності, рефлексії, пошуку сенсу своєї діяльності.

Модель сучасного фахівця є комплексом наступних показників: наявність теоретичних знань, алгоритмів дій у виконанні функціональних обов'язків у рамках майбутньої професії; наявність елементарних умінь у виконанні функціональних обов'язків у рамках майбутньої професії; наявність умінь самостійно виконувати функціональні обов'язки у рамках майбутньої професії, і елементарних умінь в управлінні підлеглими у штатній ситуації; наявність навичок у виконанні функціональних обов'язків у рамках майбутньої професії, і умінь орієнтуватися у незвичайних обставинах.

Описані вище рівні навчання (компетентності) дозволяють діагностично задавати цілі професійної підготовки фахівців. Для реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання у ЗВО, використовувалися можливості інформаційних технологій навчання. Так специфіка процесу навчання іноземної мови на основі інформаційних технологій полягає в його діяльнісній основі, що передбачає необхідність організації самостійної діяльності студентів, надання кожному достатньої практики у відповідному виді мовленнєвої діяльності, у вправах з формування відповідних навичок.

Ось які висловлювання студентів IV курсів під час їх активної практики можна навести: «викладач на занятті домагається успіхів у навчанні студентів глибоким знанням свого предмета», «здатність

викладача виходити зі складних ситуацій допомагає йому встановлювати довірчі відносини зі студентами». Ідеал, обраний студентом для наслідування, привертає його високим рівнем інтелекту, широким кругозором, умінням спілкуватися з аудиторією, наявністю високого професійно-особистісного статусу. Студент має на меті – розвинути у собі подібні якості. Для самовдосконалення ми рекомендуємо студентам читання спеціальної, психолого-педагогічної та методичної літератури. Студенти під керівництвом викладача для вироблення у себе професійних якостей і умінь, складають програму з їх виховання і розвитку [7, с. 54–57].

Наприклад, якщо студент бажає розвинути у собі комунікативні здібності, то він частіше виступає з рефератами, доповідями, проводить організаційні заходи, і таким чином розвиває у собі здатність до взаємодії.

В організації процесу навчання іноземної мови на основі інформаційних технологій необхідно виходити із загальних концептуальних положень педагогічних підстав навчання з використанням інформаційних технологій і зумовленим характером загальних тенденцій розвитку освіти у світовій практиці: в основі комп'ютерного навчання повинна лежати самостійна практика кожного студента в тому вигляді мовної діяльності, яким він володіє у теперішній час; діяльність студента повинна будуватися під керівництвом досвідченого викладача.

Висновки і подальші перспективи. Навчальний процес повинен бути побудований таким чином, щоб викладач мав можливість систематично відстежувати, коригувати, контролювати і оцінювати навчальну діяльність студентів; самостійна навчальна діяльність студентів потребує ефективного зворотного зв'язку, як щодо навчального матеріалу – пост операційний внутрішній зворотний зв'язок, що забезпечує можливість самоконтролю, так і у відношенні до зовнішнього зворотного зв'язку у роботі у групах, контактах з викладачем. Крім засобів навчання, орієнтованих на використання засобів інформаційних технологій, залишаються у практиці і традиційні засоби навчання. Необхідність їх використання зумовлена специфічними функціями, які передати за допомогою комп'ютерних технологій або засобами зв'язку неможливо, або недоцільно з психолого-педагогічної точки зору: програми навчання, підручники, навчальні посібники, книги для позааудиторного читання, наочні посібники та ін. І кожен студент і окремо, і вся наша держава в цілому зацікавлені сьогодні у практичному володінні іноземною мовою, що забезпечує вихід на світовий ринок, залучення до світової культури. Тому, пріоритетною метою виступає комунікативна компетенція. У той же час іноземна мова – це

лише засіб, за допомогою якого можна набувати і демонструвати свій загальнокультурний рівень, свою здатність мислити, творити, оцінювати чужу думку, чужу творчість. Тому з числа способів оволодіння мовою перевага віддається тим, які мають розвинутий потенціал: пробуджують думку, відточують засоби її вираження, вдосконалюють загальну культуру спілкування і соціальної поведінки в цілому. Іншими словами процес навчання повинен бути диференційованим з урахуванням природних задатків, здібностей і умов соціалізації у вищій школі. У дидактиці навчання прийнято вважати диференційованим, якщо в його процесі враховуються індивідуальні відмінності студентів, тобто основні властивості особистості студента.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. М., 1995. 448 с.
2. Дьюи Джон. Демократия и образование. М., 2000. 51 с.
3. Зимняя И. А. Педагогическая психология. М. : Логос, 2000. 384 с.
4. Леднева О. Процессуальное измерение социализации личности. *Вестник высшей школы*. 2002. № 3. С. 17–23.
5. Миролубов А. А. Актуальные вопросы обучения иностранным языкам в средней школе. М., 1973.
6. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. В 2-х т. Т. 1. М., 1989. С. 209.
7. Стасюкевич И. В. Формирование коммуникативных компетенций у студентов неязыкового вуза : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08. М. : РГБ, 2005. С. 54–57.
8. Татур Ю. Образовательные программы: традиции и новаторство. *Высшее образование*. 2000. № 4. С. 12–15.
9. Тесля Е. Самосовершенствование учителя. *Высшее образование*. 2000. № 6. С. 103–106.